

PRESENTATION AV PROJEKTET DANSK I NORDAMERIKA (DANA)

Av Anne Nesser (Institut for Lingvistik, Aarhus Universitet)

Bakgrund

Det finns tämligen omfattande forskning om den tidiga danska emigrationen till Nordamerika, dvs. emigrationen särskilt omkring sekelskiftet och fram till 2. världskriget i fråga om historiska, demografiska, socioekonomiska, personalhistoriska och kulturanthropologiska aspekter (se bl.a. Hvidt 1971, 1976, Nielsen 1981, Rasmussen 1984, Stilling & Olsen 1985, Routley 1991, Larsen & Bender 1991, 1992, 1993, Poulsen 1992, Michaelson 1997 och Bartlett 1997).

Det finns endast ett fåtal beskrivningar av denna grupps språkbruk och danska talspråk, som fokuserar på kodväxling, användning av lånord, språkbevaring och språkförlust (Kjær & Bauman Larsen 1973, 1974a, 1974b, 1975, 1992). Vidare finns en beskrivning av danskt tal- och skriftspråk hos informanter i en dansk förening i Seattle (Stølen 1993). Ett centralt resultat för denna grupp (bl.a. Kjær & Baumann Larsen 1992) är, att danska immigranter snabbare och i högre grad än andra nordiska immigrantgrupper assimileras till amerikanskt språk och kultur. Det skall bemärkas, att det finns omfattande forskning på det språkliga området vad gäller andra grupper av gamla nordiska immigranter. Detta gäller framför allt den norska (se t.ex. Haugen (1969), Hjelde (1996), och den svenska gruppen (se Hasselmos (t.ex. 1974) och Hedbloms (t.ex. 1962) omfattande produktion, samt Karstadt (1997)). Vidare har den finska gruppen fått stor uppmärksamhet under 1990-talet med bl a utgivningen av en amerikafinsk ordbok (Virtaranta 1992) och beskrivningar av språket hos både gamla och nya immigranter (se Hirvonen 1980, 1981, 1990, Pietilä 1989, och Lauttamus 1989, 1990).

Av de grupper av nordiska immigranter, som emigrerat efter 2. världskriget, samt på 1980- och 1990-talet har endast den finska gruppen varit föremål för mer systematisk forskning på det språkliga området. Således måste forskning om den danska emigrationen efter 2. världskriget betraktas som ytterst blygsam och språkliga undersökningar saknas helt.

Emigration till Nordamerika

Mellan åren 1820-1940 utvandrade ca 380.000 danskar till Nordamerika (Stilling & Olsen 1985:11), de flesta till USA. Den norska och svenska emigrationen var mer omfattande; drygt 800.000 norrmän och över 1.200.000 svenskar utvandrande under denna period. Rekordåret för dessa tre länder var 1882 då 12.769 danskar, 28.804 norrmän och 44.359 svenskar utvandrade. Den finska emigrationen, som var i samma storleksordning som den danska, kom igång något senare, och under rekordåret 1902 utvandrade 23.152 personer (Norman & Runblom 1988).

1946	1121	1972	1842
1947	1593	1973	1727
1948	2374	1974	1718
1949	1862	1975	2161
1950	2034	1976	2104
1951	1910	1977	1771
1952	1689	1978	1641
1953	1583	1979	2589
1954	1658	1980	2666
1955	1815	1981	2208
1956	2027	1982	2229
1957	2056	1983	2339
1958	2141	1984	2505
1959	2087	1985	2701
1960	2043	1986	2795
1961	2018	1987	2955
1962	2115	1988	3427
1963	2095	1989	3520
1964	2245	1990	3390
1965	2636	1991	3859
1966	2272	1992	3452
1967	2483	1993	3544
1968	2608	1994	3390
1969	1104	1995	3385
1970		1996	3643
1971	1402	1997	3774
			120306

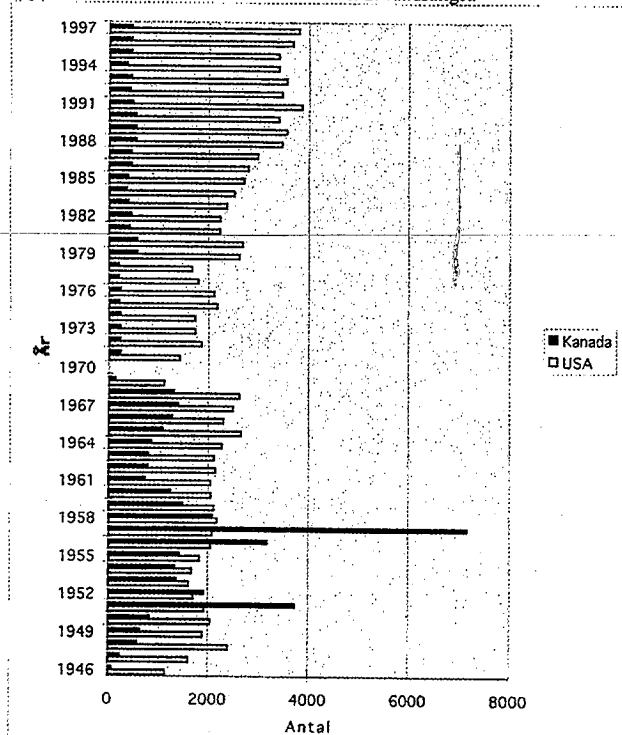
Källa: Danmarks Statistik
(Uppgiften för 1970 saknas hos Danmarks Statistik)

Tabell 1. Utvandrade till USA 1946-1996

Under 2. världskriget minskade emigrationen markant, under själva krigsåren 1939-1945 utvandrade 1.497 danskar till USA och 114 till Kanada.

Den danska emigrationen till Kanada kom igång först i början av 1900-talet och är betydligt mindre omfattande än den till USA, under perioden 1900-1940 utvandrade sammanlagt 26.867 personer. Emigrationen fick riktig fart då USA började kvotera sin invandring på 1920-talet, således utvandrade under åren 1923-1930 17.087 personer till Kanada (Norman & Runblom 1988).

Figur 1. Utvandrade till USA och Kanada efter 2. världskriget.

Källa: Danmarks Statistik
(Uppgifterna för 1970 saknas hos Danmarks Statistik)

Ganska snart efter kriget ökade dock emigrationen till USA igen och den har varit ganska jämn under hela efterkrigsperioden. Under de senaste decennierna har den dock ökat något, således uppgår den till drygt 3.000 personer årligen. Emigrationen till Kanada ökade också direkt efter kriget, särskilt markant på 1950-talet (se figur 1), med toppåret 1956 då 7.143 danskar

utvandrade. I slutet på 1960-talet minskade dock emigrationen och har de senaste decennierna legat på under 500 personer om året. Sammanlagt har 45.361 danskar utvandrat till Kanada mellan åren 1946-1997, medan motsvarande siffra för USA uppgår till 120.306 (se tabell 1).

Danskarna i Kalifornien

Projektet har fokuserat materialinsamlingen till Kalifornien, som enligt US Census (1990) har det största antalet danskättlingar i USA; drygt 164.000 personer har uppgett danskt påbrå som första alternativ (*first ancestry*) vid sidan av flera, 98.137 har uppgett danskt påbrå vid sidan av något annat (*multiple ancestry*) och 77.000 personer har uppgett danskt som enda påbrå (*single ancestry*).

Sedan 1920 har Kalifornien varit den stat i USA med den största koncentrationen av danskar, omkring 20.000 personer (Nielsen 1981:48), enligt den senaste US Census (1990) hade Kalifornien 19.530 danskar, av vilka 14.889 var födda i Danmark. Den största koncentrationen danskar i Kalifornien idag finns i Los Angeles-området, följt av San Francisco och San Diego.

Många förknippar danskar i Kalifornien med Solvang, som är den nyaste och mest uppmärksammade danska kolonin i USA. Solvang grundades 1911 på initiativ av pastor J.M. Gregersen från Cedar Falls, Iowa, pastor Benedict Nordentoft och professor P.P. Hornskyld från Grand View Collage i Des Moines, Iowa. De köpte mark i Santa Ynez Valley för att etablera ett danskt samhälle med en dansk folkhögskola. Enligt Nielsen (1981) kom många danskar från andra stater, särskilt från Iowa och Nebraska, de flesta var dock födda i Danmark. Stor uppmärksamhet fick Solvang 1947, då *Saturday Evening Post* rapporterade från den årliga festivalen "Danish Days" och Solvang blev en turistattraktion. Solvang är idag en en väl-mående stad, som till stor del lever på turism.

Den danska minoriteteten i Kalifornien är speciellt intressant då immigrationen efter kriget är sammansatt av flera olika typer av invandring, något som inte finns i de andra "danskstaterna", dvs. stater med stor dansk invandring omkring sekelskiftet. Invandringen till Kalifornien kan sammanfattas på följande sätt:

Före 2. världskriget

- direkt till Kalifornien
- flyttat runt i USA och hamnat till sist i Kalifornien
- pensionärer från annan stat

Efter 2. världskriget

- direkt till Kalifornien
- flyttat runt i USA och hamnat till slut i Kalifornien
- pensionärer från annan stat
- via Kanada (direkt efter 2. världskriget)
- direkt till Silicon Valley/Los Angeles (1980-1990-talet)

Många kom direkt till Kalifornien medan andra hamnade där efter att ha flyttat runt i flera stater, typiskt för danskarna var att de flyttade långsamt västerut och hamnade till slut i Kalifornien. Det som gör den kaliforniska situationen så unik, är att många flyttade hit efter pensioneringen. Stilling & Olsen (1985:16) menar, att redan i perioden 1895-1910 börjar danska pensionärer från andra stater, särskilt från präriestaterna, söka sig till solen i Kalifornien. Denna typ av invandring kan jämföras med den pensionärsinvandring till Florida som finns i dag.

Redan före kriget fanns en del dansk migration mellan USA och Kanada, särskilt i angränsande präriestaterna (Larsen & Bender 1991). De som invandrade till USA blev ofta registrerade som kanadensiska medborgare, även om USA 1908 började mer noggrant registrera även denna invandring (Nielsen 1981, Stilling & Olsen 1985).

Under 1950-talet kom många danskar till Kalifornien från Kanada, en del blev också registrerade som kanadensiska medborgare. Några av dessa danskar hade från början för avsikt att emigrera till USA men kom i stället till Kanada på grund av USAs restriktiva kvotsystem för immigration. Många fick dock senare möjlighet att komma till USA.

Under de senaste decennierna har många danskar kommit att bosätta sig i Kalifornien, särskilt i Los Angeles eller i området runt Silicon Valley. Det är vanligen fråga om välutbildade personer, t.ex. dataspecialister, som skrivit kontrakt för ett par år och sedan tänkt sig återvända till Danmark, men blivit boende för längre perioder, i många fall blivit boende för resten av livet. Denna typ av immigration förväntas fortsätta, åtminstone i den närmaste framtiden, således får t.ex. de ca 2.500 danskar i Silicon Valley kontinuerlig tillskott av nyanlända danskar från Danmark.

Projektets syfte

Syftet med projektet är att beskriva användningen av det danska språket hos danska immi-

granter i USA. I projektet undersöks olika aspekter av informanternas amerikanska talspråk; lexikon, syntax, morfologi och fonologi; talspråkets dialektala variation samt förekomsten av olika tvåspråkighetsfenomen, såsom kodväxling, lånord och interferens. Vidare undersöks samtidigt en rad språksociologiska faktorer, såsom språkvalsmönster, språkkunskaper innan emigrationen, attityder till danska, vilka varieteter av danska man talade innan emigrationen, om man talat danska till sina barn, språkskifte och språkbevaring. Dessutom innefattar projektet en rad icke-språkliga faktorer, bl.a. socio-ekonomiska och demografiska faktorer, bosättnings- och flyttningsmönster i USA, kulturella nätverk (regelmässiga, organiserade och icke-organiserade informella kontakter till andra danskar), deras nationella identitetsuppfattning, kunskap och attityder till dansk kultur idag. Projektet är knutet till ett internordiskt forskarsamarbete, där målsättningen är att koordinera datainsamling och jämföra analysresultat för invandrargrupper med danskt, norskt, svenskt och finskt påbrå. Av särskilt intresse i det nordiska sammanhanget är språkbevarande och språkförlust, och försöka att utröna orsakerna till att vissa nordiska immigrantgrupper bevarar sitt språk bättre än andra grupper.

Projektet har två deltagare, ph.d.-studerande Mikala Jørgensen, som arbetar med de språkliga data och undertecknad, som arbetar med de språksociologiska och icke-språkliga data. Projektet har erhållit finansiellt stöd dels från Statens Humanistiska Forskningsråd för tre år, dels från Aarhus Universitets Forskningsfond.

Det nordiska forskarsamarbetet, som föregår i regi av sammanslutningen "Maintenance and Documentation of European Languages in North America", omfattar i bl.a. deltagare från universiteten i Stockholm (docent Jarmo Lainio), Växjö (lektor Staffan Klintborg), Joensuu (professor Pekka Hirvonen), Levanger (Dr. Arnstein Hjelde).

Datainsamling

Projektet har koncentrerat undersökningen till tre grupper av informanter i Kalifornien:

1. Immigranter från den tidigare perioden (omkring sekelskiftet)
2. Immigranter från tiden direkt efter 2. världskriget
3. Immigranter från 1980- och 1990-talet

Immigranter från den tidigare perioden

Dansk Udvandrerkviver i Aalborg har ställt till projektets förfogande en serie bandinspelningar (ca. 100 band à 1 timme) med samtal och intervjuer med danska immigranter från den tidigare

perioden. Inspelningarna är gjorda av det dansk/svenska paret Gerda och Edward F. Sundberg på 1970-talet. Serien heter "Ribbons of Memories. American-Scandinavian Ethnic Heritage - Oral History Program". Materialet har inte tidigare analyserats.

Immigranterna från tiden direkt efter 2. världskriget samt från 1980- och 1990-talet

Datainsamling för dessa två grupper kommer deltagarna att insamla själva, då det inte föreligger något färdiginsamlat material. Den första insamlingsperiod företogs januari-juli 1998 i Kalifornien. Fyra olika typer av data utgör *primära* data:

1. Enkätundersökningar, som täcker både språksociologiska aspekter, såsom språkvalsmönster, attityder till danska språket, språkskifte, språkbevaring o. dyl., och icke-språkliga aspekter, såsom socio-ekonomiska och demografiska faktorer, kulturella nätverk, attityder till dansk kultur idag o. dyl. Enkäten föreligger både i dansk och engelsk version, således att de kan delas ut dels till dansktalande, t.ex. deltagare i gruppsamtal, dels till språkskiftare, dvs. informanter som inte längre talar danska. Undersökningen omfattar ca. 200 informanter.

2. Personliga intervjuer, som spelas in på både ljud- och videoband. Intervjuerna genomförs med de informanter, som deltar i gruppsamtal samt med en grupp språkskiftare. Syftet med intervjuerna är dels att få ett mer formellt amerikadanskt talspråksmaterial, dels att fördjupa och supplera upplysningar från enkäten. Intervjuerna omfattar ca. 60 informanter fördelat på två inspelningsrundor. Vidare intervjuas nyckelpersoner inom informantgruppen.

3. Inspelningar både på ljud- och videoband av gruppsamtal mellan danska immigranter, som används till att beskriva och analysera informanternas talspråk i informella samtals-situationer. För att undgå onödig uppmärksamhet på talspråket under inspelningarna, får dessa informanter enkäten efter gruppsamtalen, och det hela avslutas med den personliga intervjun. Gruppspelningarna omfattar ca 20 inspelningar med 10 grupper à 3 personer från vardera gruppen av immigranter, dvs. dels de som immigrerade direkt efter 2. världskriget, dels de som immigrerade under 1980- och 1990-talet.

4. Case-studier, som genomförs med deltagande i utvalda familjers vardagsliv, en form av deltagarobservation, för att få ett mer nyanserat kvalitativt fördjupning av de övriga insamlade data. Dessa case-studier insamlas vid den sista insamlingsrundan.

Vidare insamlas en rad *sekundära* data: (1.) Uppgifter från befolkningsstatistik (US Census och Danmarks Statistik) och (2.) Beskrivningar av danska föreningar, klubbar och kulturella institutioner i Kalifornien.

Kartläggning av kulturella nätverk

En av projektets målsättningar är att försöka beskriva var, hur och hur ofta amerikadanskar möts och ge en kartläggning av vilka danska föreningar och kulturella institutioner som finns i Kalifornien idag. Detta arbete är för närvarande "work in progress" och nedan följer en presentation av några preliminära resultat.

Det saknas en systematisk genomgång av de danska organisationerna och föreningarna i USA, nämnas bör dock Chrisman (1966), Stilling & Olsen (1985) samt Stølen (1993).

De mer officiella danska institutionerna är generalkonsulatet i Los Angeles, samt konsulatet i San Francisco och San Diego.

Den danska kyrkan i Los Angeles flyttade 1995 till Yorba Linda i Orange County (i Los Angeles-området), där man byggde en ny kyrka i dansk landsbystil. Kyrkan är helt och hållet finansierad av amerikadanskar, hela verksamheten bedrivs i amerikadansk regi, prästen hämtas däremot från Danmark och anställs på 2 år åt gången. Det ges danskspråkig gudstjänst första söndagen i varje månad, som följs av "Dansk aften" med mat och underhållning. Vidare har kyrkan en rad andra arrangemang, av vilka många riktar sig till barn och unga, bl.a. möten för au pairs och studenter, beach volleyball, äggjakt vid påsk. Vidare ges undervisning bl. a. i danska språket, dansk kyrkohistoria, modern dansk kultur och dansk litteratur. Kyrkan har idag stor uppslutning bland både äldre och yngre amerikadanskar, som ser kyrkan och dess fritidsverksamhet som en samlingspunkt.

De stora danska föreningarna Danish Brotherhood och Danish Sisterhood, Grand Lodge DANIA samt Dannebrog kan ses som paraplyorganisationer med föreningar (eller loger) i de flesta stater med dansk immigration från perioden omkring sekelskiftet. Föreningarna grundades under andra hälften av 1800-talet och hade i början av sin verksamhet som syfte att bevara det danska språket och kulturen, hjälpa nyanlända att etablera sig och finna arbete. En viktig uppgift var också att bistå vid sjukdom och dödsfall bland medlemmarna, vilket innebar att föreningen också fungerade som ett slags (social)försäkringsbolag. Denna sida av verksamheten har haft en stor betydelse genom åren, vilket också har resulterat i att Danish Brotherhood och Danish Sisterhood 1997 gick ihop med försäkringsbolaget Woodmen of the World. Vidare stod danska föreningar bakom grundandet av pensionärshemmet Aldersly i San Rafael i Marin County (norr om San Francisco) 1921. Målsättningen att bevara det danska språket har inte kunnat hållas, då föreningarna ganska snart började att ta in amerikaner som medlemmar, ofta maka eller make till en medlem, och ansåg sig tvungna att övergå till att

använda engelska som sammanträdesspråk, vilket snart ledde till att hela verksamheten kom att bedrivas på engelska. Då det för de senare immigrerade (efterkrigstiden) gruppen danskar och den yngre generationen är viktigt att träffas just för att tala danska, har detta språkskifte fått ganska ödesdigra konsekvenser. Det har varit mycket svårt att rekrytera nya medlemmar, medlemstalet minskar kraftigt, en del föreningar har helt enkelt upphört sin verksamhet och medelåldern i de resterande föreningar är tämligen hög. De olika föreningarna har sina sammanträden vanligen en gång i månaden. Dessa gamla danska föreningar kan ofta ha andra mindre sammanslutningar eller föreningar som underföreningar, som t.ex. Dansk Soldatförening.

Sedan 1882 finns en danskspråkig tidning, *Bien*, som utkommer en gång i veckan. Den startade i San Francisco men trycks numera i Los Angeles. De flesta prenumeranter av tidningen torde finnas bland medlemmarna i de gamla danska föreningarna.

Det finns flera mindre danska och skandinaviska föreningar och klubbar, där danskar är aktiva, bl.a. The Danish Club, Danske Damers Hjelpeforening, Young Scandianavians Club, Scandinavian Seamen's Club.

Under senare år har föreningar som Danish Informations Systems Professionals (DISP) och Nordic 5 Arts bildats. Medlemmarna i dessa föreningar är främst yngre personer som immigrerat på 1980- och 1990-talet. DISP startade 1990 bland de ca 2.500 danskar som arbetar i databranschen i Silicon Valley, och Nordic 5 Arts bland nordiska konstnärer i Bay-området. 1997 etablerade sig Kaospiloterna i San Francisco och deras arrangemang har attraherat även fast boende, framför allt yngre danskar.

Den förenings- eller klubbverksamhet, som är mest aktiv är dock den som försiggår i mer privat regi, i mycket informella sammanhang. De flesta danskar tycks ha ett danskt kontaktnät, en liten krets, som inte definierar sig själva som en klubb eller förening. Dessa "klubbar" består vanligen av 5-15 personer och de träffas en eller två gånger i månaden hemma hos en av "medlemmarna". Mötesplatsen skiftar i allmänhet mellan deltagarna. Sammankomsterna arrangeras vanligen av kvinnor och många är också avsedda endast för kvinnor ("Pigeaften", "Pigeklubben"). En del ingår i flera olika konstellationer av "klubbar". Vid dessa sammankomster talas det i allmänhet uteslutande danska, ofta är just syftet att tala danska. Dessa informella sammankomster skiljer sig från den mer organiserade klubb- eller föreningsverksamheten genom att de är oberoende av både utbildningsinriktning och yrkesverksamhet, och dessutom inte alltid bunden till en generation, således kan äldre personer,

även sådana som immigrerat före det 2. världskriget, möta unga som immigrerat på 1990-talet.

Avslutning

Projektet DANA är ännu i en inledningsfas. Materialet från den första insamlingsrundan bearbetas som bäst och en preliminär analys skall ligga som en grund för den andra insamlingsrundan, som kommer att genomföras januari-april 1999. Den tredje och sista insamlingsrundan förväntas genomföras under 2001. Det språkliga materialet, gruppinspelningarna och intervjuerna, tar tämligen lång tid att bearbeta, då dessa först skall transkriberas. En del av det icke-språkliga materialet, t.ex. uppgifterna från US Census och Danmarks Statistik, samt kartläggningen av de danska organisationerna kommer att föreligga färdigt inom en nära framtid. Resultaten från enkätundersökningen bearbetas kontinuerligt, uppgifterna kommer sedan att koordineras med de transkriberade intervjuerna och gruppsamtalen, således att analysen och redovisningen kommer samtidigt med den språkliga redovisningen, dvs. först i slutfasen av projektarbetet.

Litteratur

- Bartlett, Nancy Ruth. 1997. *A Guide to the North American Collections of the Danish Archives*. Aalborg: Dansk Udvandrerarkiv i samarbete med Dansk Samfund for Udvandrerhistorie.
- Chrisman, Noel. 1966. *Ethnic Influence on Urban Groups: the Danish-Americans*. Unpublished Ph.D. dissertation. Berkeley: University of California.
- Hasselmo, Nils. 1974. *Amerikasvenska. En bok om språkutvecklingen i Svensk-Amerika*. Skrifter utgivna av Svenska Språknämnden, 51. Stockholm: Esselte Studium.
- Haugen, Einar. 1969. *The Norwegian Language in America. A Study in Bilingual Behavior*. Bloomington and London: Indiana University Press.
- Hedblom, Folke. 1962. Om svenska folkmål. Från Landsmåls- och Folkminnesarkivets bandinspelningsexpedition 1962. *Svenska landsmål och svenskt folkliv* 1962.
- Hirvonen, Pekka. 1980. Havaintoja interferenssistä amerikansuomalaisten englanninkielestä. *Folia Fennistica & Linguistica*. Tampereen yliopiston Suomen kielen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja. Tampere: University of Tampere:7-28.
- Hirvonen, Pekka. 1981. Amerikansuomalaisten kielestä. *Kaksikielisyyskysymyksiä: Seminaari Helsingissä 3.10.1980*. Turku: Publications of the Linguistic Association of Finland 5:85-92.
- Hirvonen, Pekka. 1985. Investigating the language of Finnish Americans: An example of a departmental research problem. J. Tommola. & K. Battarbee (red.), CDEF 84: *Papers from the Conference of Departments of English in Finland*. Publications of the Department of English 7. Turku: University of Turku:65-76.
- Hjelde, Arnstein. 1996. Under udgivelse. *Distinguishing language contact phenomena in the speech of Norwegian-Americans*.
- Hvidt, Kristian. 1971. *Flugten til Amerika eller drivkræfter i masseudvandringen fra Danmark*

- 1868-1914. Århus: Universitetsforlag i Aarhus.
- Hvidt, Kristian. 1976. *Danske veje vestpå - en bog om udvandringen til Amerika*. (Rebild National Park Society, inc.). København: Krohns Bogtrykkeri.
- Karstadt, Angela. 1997. Swedish-American English. Immigrant Language Mixing across Time and Space. *Multietnica* 20. Stockholm: Stockholms Universitet:16-20
- Kjær, Iver & Mogens Baumann Larsen. 1973. Tings gik like that. En dansk-amerikansk tekst og et bilingvistisk analyseperspektiv". *Danske Studier* 1973:108-118.
- Kjær, Iver & Mogens Baumann Larsen. 1974a. Åh, jeg hoboede. Dansk-amerikansk og en dansk-amerikaner. *Mål og Måle* 3, 1. årgang 1974.
- Kjær, Iver & Mogens Baumann Larsen. 1974b. De messy ting. Om kodeskift i dansk-amerikansk. *Festskrift til Kristian Hald*. København: Akademisk Forlag.
- Kjær, Iver & Mogens Baumann Larsen. 1975. Udvandring og sprog. Dansk i Nordamerika. *Mål og Måle* 4, 2. årgang 1975.
- Kjær, Iver & Mogens Baumann Larsen. 1992. The spoken Danish Language in the U.S. From Interaction to Recollection. Birgit Flemming Larsen & Henning Bender (red.). *Danish Emigration to the U.S.A.* Aalborg: The Danish Worldwide Archives in Collaboration with the Danish Society for Emigration History.
- Larsen, Birgit Flemming & Henning Bender (red.). 1991. *Danish Emigration to Canada*. Aalborg: The Danish Worldwide Archives in Collaboration with the Danish Society for Emigration History.
- Larsen, Birgit Flemming & Henning Bender (red.). 1992. *Danish Emigration to the U.S.A.* Aalborg: The Danish Worldwide Archives in Collaboration with the Danish Society for Emigration History.
- Larsen, Birgit Flemming & Henning Bender (red.). 1993. *On Distant Shores. Proceedings of the Marcus Lee Hansen Immigration Conference, Aalborg, Denmark, June 29 - July 1, 1992*. Aalborg: The Danish Worldwide Archives in Collaboration with the Danish Society for Emigration History.
- Lauttamus, Timo. 1989. Havaintoja koodinvaihdoista ja lainoista amerikansuomalaisten englannin kielessä. Nyssönen, H. & O. Kuure (red.). *XV Kielitieteen päivät Oulussa, 13. - 14.5. 1988*. Acta Universitatis Ouluensis, Series B, Humaniora 14. Oulu: University of Oulu:173-183.
- Lauttamus, Timo. 1990. Borrowing, code-switching, and shift in language contact: Evidence from Finnish-English bilingualism. *Language Contacts East and West. Studies in Languages* 22. Joensuu: University of Joensuu:32-53.
- Michaelson, Karsten Kjer. 1997. *Danskerne på Prærien. En beretning om Dannebrog, Dannevirke og Nysted i Howard County, Nebraska, USA*. Odense: Odense Universitetsforlag.
- Nielsen, George R. 1981. *The Danish Americans*. Boston: Twayne Publishers.
- Norman, Hans & Harald Runblom. 1988. *Transatlantic Connections. Nordic Migration to the New World after 1800*. Oslo: Norwegian University Press.
- Poulsen, Inge Helst. 1992. Ånd og æbleskiver - om dansk-amerikanere og danskhed i Midtvesten. København: Institut for Kultursociologi, Københavns Universitet.
- Routley, Anne-Grete L. 1991. "Over there". *Dansk i Amerika*. København: Academic Press.
- Stilling, Niels Peter & Anne Lisbeth Olsen. 1985. *Et nyt liv. Den danske udvandring til Nordamerika i billeder og breve*. Aalborg: Strandbergs Forlag.
- Stølen, Marianne. 1993. *Harmonien. An Ethnohistorical Sociolinguistic Analysis of a Danish-American Organization*. Odense: Odense University Press.

Peter Widell og Mette Kunøe (udg.):
7. Møde om Udforskningen af Dansk Sprog
Århus 1999

RUTSCHEBANEINTONATION: NOGLE FORELØBIGE BETRAGTNINGER

Af Mie Femø Nielsen (Roskilde Universitetscenter)

I mine data har jeg et par eksempler på ytringer med, hvad jeg foreløbig har kaldt for 'rutschebaneintonation'. Det er ytringer med indtil flere lokale intonationsbevægelser, der forekommer markante set i forhold til ytringens omgivelser.

Det første eksempel, jeg vil gennemgå, er fra en medarbejderudviklingssamtale i en større, international højteknologisk virksomhed i Danmark. Denne sekvens udspiller sig mellem en mandlig IT-chef ved navn Karsten og en kvindelig medarbejder ved navn Marianne.¹

Samtalen har været struktureret efter et skema, som medarbejderen inden samtalen skulle evaluere sig selv efter, og under samtalen sammenlignes denne selvevaluering med lederens evaluering af vedkommende, og det benyttes som et afsæt til at tale om kompetenceudvikling og udviklingsmuligheder fremover. Det sted i samtalen, hvor vi kommer ind, er i slutningen af denne evaluering, hvor der lægges op til at tale om andre ting, der evt. er af mere personlig art. Lederen har da taget initiativ til at tale om Mariannes trivsel, hendes fremtid, hvorefter han også vil drøfte hendes karrieremål:

Excerpt 1²

106 L: me:n øh::m (.) men oss i det i det hel taed har jeg været le-
107 (.) eller lær jeg >en lil smul usikker på hva< di:n
108 kai:laermål er
109 (.)
110 hva er det hva er det for (nod) ret:ning
111 du gern ve gå 'i°.
112 M: °jam det jar oss selv°=
113 =iså jar ska på skursus i kai:lerplan:lægn[ing i ok]t:tober
114 L: [°kai:erplanlægning°]
115 M: måned.s
116 L: hh *ha *ha *ha=okay *ha *ha (.) .hh=
117 M: =Ijam det var noed i ingeniørforeningen [havde lavet]=
118 L: [tja]

¹ Navnene i denne sekvens er dæknave, eftersom der er underskrevet fortrolighedsklausul med virksomheden.

² Indsamlet og udskrevet i efteråret 1997 af RUC-studerende Morten F.T. Hansen, Leisbeth Nellie Bacher Møller, Tina Pilgaard og Trine Tange som en del af et Modul 3-projekt på Dansk. Udskriften af sekvensen er efterfølgende retranskriberet af undertegnede.